

Türk Dilindeki Yabancı Kelimelerin Türkçe Öğretimine Etkileri

Tarkan Tekten

Uluslararası Tolerans Eğitim Vakfı,
Rusya Devlet Sosyal Bilimler Üniversitesi
Türkçe Öğretmeni, Akademisyen
dunvadili@gmail.com

Özet : Bugün dünya üzerinde konuşulan dillerin hepsi az ya da çok başka bir dil ya da dillerle ilişki içindedir. Hele Türkçe gibi, zaman bakımından çok eskilere dayanan, zemin bakımından da çok geniş bir coğrafyaya dağılmış olan bir dilin, başka dillerden etkilenmesi ve başka dilleri etkilemesi kaçınılmazdır. Türkçe farklı zamanlarda farklı dillerden yabancı kelimeleri bünyesine katmış ve neredeyse bunlar Türk dilinin bir parçası haline gelmiştir. Bunların bazıları yüzyıllar süren bir yolculuktan sonra dile yerleşmiş ve Türk dili ile özdeşleşmiştir (Sarı, 2008). Bu kelimelerin bazıları dil bilgisi yapısına uyarken bazıları da bu yapıya uymamış ve beraberinde istisnaları da dile sokmuştur. Bu da Türkçenin yabancılara öğretilmesi hususunda açıklanması güç bazı kurallar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe yapı itibarıyla dünya dilleri arasında en az istisnaya sahip “matematiksel” dillerden birisidir. Anlatılması, açıklanması, öğretilmesi, kelime türetilmesi ve yeni kelimeler oluşturmaya müsait olması sebebiyle örnek gösterilen bir dildir. Ancak karşımıza çıkan yabancı kökenli kelimeler dilin anlatılması konusunda sıkıntıları da beraberinde getirmektedir.

Aslında Türk dilinde çok fazla yabancı kelime olmasına rağmen bir o kadar da kelimenin karşılığı Türkçede yer almaktadır. Çözüm yabancı dillerin dil bilgisi yapısını öğrenip istisnai kuralları yabancı dildeki yapıyla açıklama yerine Türkçedeki karşılıklarını kullanarak bu sıkıntıyı bir ölçüde azaltma yoluna gidilmelidir.

Anahtar sözcükler, Türk dili, Turkish Language

Bugün dünya üzerinde konuşulan dillerin hepsi az ya da çok başka bir dil ya da dillerle ilişki içindedir. Hele Türkçe gibi, zaman bakımından çok eskilere dayanan, zemin bakımından da çok geniş bir coğrafyaya dağılmış olan bir dilin, başka dillerden etkilenmesi ve başka dilleri etkilemesi kaçınılmazdır (Sarı, 2008).. Türkçe farklı zamanlarda farklı dillerden yabancı kelimeleri bünyesine katmış ve neredeyse bunlar Türk dilinin bir parçası haline gelmiştir. Bunların bazıları yüzyıllar süren bir yolculuktan sonra dile yerleşmiş ve Türk dili ile özdeşleşmiştir (Sarı, 2008). Bu kelimelerin bazıları dil bilgisi yapısına uyarken bazıları da bu yapıya uymamış ve beraberinde istisnaları da dile sokmuştur. Bu da Türkçenin yabancılara öğretilmesi hususunda açıklanması güç bazı kurallar şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Türkçe yapı itibarıyla dünya dilleri arasında en az istisnaya sahip “matematiksel” dillerden birisidir. Anlatılması, açıklanması, öğretilmesi, kelime türetilmesi ve yeni kelimeler oluşturmaya müsait olması sebebiyle örnek gösterilen bir dildir. Ancak karşımıza çıkan yabancı kökenli kelimeler dilin anlatılması konusunda sıkıntıları da beraberinde getirmektedir.

Yabancı dillerin Türkçeyi etkilemesi yalnızca sözcük ve terim girişiyle sınırlı kalmamış, diğer dillerden alıntılarının Türkçenin ses yapısına uydurulmasında da yabancı dillerin ses bilgisi özellikleri baskın olmuştur. Buna en iyi örnek Türkçeye İngilizceden giren innovation “yenileşim” sözünün inovasyon biçiminde kullanılmasıdır (Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu, 2008).

Son yıllarda yabancı dilden alıntılarının Türkçede özgün yazım ve söyleniş özellikleriyle kullanılması çok büyük olumsuzluklara yol açmaktadır. Eklemeli bir dil olan Türkçede yabancı kökenli sözlere ekler Türkçe söylenişe göre getirildiğinde *mortgag* 'a, *on-line* 'im, *hacker* 'lara gibi tuhaf ve gülünç yazım biçimleri ortaya çıkmaktadır. Bu da dilimizin kuralsız ve istisnalarla dolu bir dil olduğu görüntüsünü vermektedir (Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu, 2008). Bu türden sözlerin yer aldığı cümleleri okuyup anlayabilmek için Türkçe bilmek yeterli olmamakta, o yabancı dilleri bilmek gerekmektedir.

Yabancılara Türkçe öğretiminde kelimenin Türkçe karşılığı kullanılmadığında çeşitli sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bunları genel hatlarıyla şu şekilde sıralayabiliriz.

1-Türkçe veya yabancı kökenli kelimelere yabancı eklerin getirilmesi.
Bunların kök, gövde veya ek olarak açıklanabilmesi mümkün değildir.

Kraliyet
Hürriyet
Serbestiyet
Dostane
Acizane
İlmi
İktisadi
Taraftar
Kafadar
Liberalizm
Turizm
Turist
Realist

2-Yabancı kelimelerin Türkçedeki ünlü uyumuna göre ek almaması.

Kontrolü
Folklore
Refakatçi
Kabulü
Hâller
Kalbim

3-Yazılış ve okunuşlarının farklı olması.

Türk dilinde kelimeler yazıldığı gibi okunur. Bu da dil öğretimini kolaylaştıran önemli bir unsurdur.

Show-Şov
Şarj-Şarz
Blander-Blendır
Cafe-Kafe
Blue Jean- Blucin
Video-Vidyo
Chat- Çet
Check up-Çekap
Solarium-Solaryum
Digiturk-Dijitürk
W.C.-Ve ce
USB-Yu es bi
AİDS-Eydis

4-Yabancı dillerdeki ortak kelimelerin yazılması ve söylenmesindeki hatalar.

Aynı kelimenin bir benzeri öğrencinin kendi dilinde varsa ve okunuşu Türkçeye yakınsa bu kelimeyi kendi dilindeki şekliyle kabul etmekte ve daha sonra bu hatayı düzeltmesi zor olmaktadır.

Biftek-Bifşteks
Üniversite-Üniversitet
Koridor- Karidor
Enstitü-İnstitüt
Profesör-Profesır
Fakülte-Fakültet
Diploma-Diplom
Sertifika-Sertifikat
Banka-Bank
Radyo-Radio
Televizyon-Televizion
Doktor-Doctor

5-Kalınlık-incelik uyumu.
Yabancı kelimeler Türkçe büyük ünlü uyumuna uymazlar.

Sermaye
Emanet
Adalet
Tatil
Kalem
Kitap
Kontör
Beyaz

6-Tamlamalar.
Türkçede olmayan ve Türkçe açıklaması mümkün olmayan tamlamalar vardır. Bu tamlamaların aldıkları ekler ve eki alışı biçimleri dil bilgisine uyum göstermemektedir.

Sahra-yı Cedit
Kuva-yı Millî
Selman-ı Pak Caddesi
Divan-ı Lugati't-Türk
Ab-ı hayat
Ruh-ı mücerred

7-Dişilik-erkeklik.
Türkçede yapı itibariyle kelimelerde dişilik ve erkeklik yoktur.

Aktör-Aktris
Host-Hostes
Müdür-Müdire
Masör-Masöz
Muallim-Muallime
Memur-Memure
Prens-Prenses
Kral-Kraliçe
Çar-Çariçe
Patron-Patroniçe
Bakir-Bakire
Rahip-Rahibe

8-Ön ekler.
Türk dilinde pekiştirme sıfatları dışında ön ek görülmez (Ergin,1997). Ancak Türkçenin ek ve kök sırasına uygun olmayan bazı ön ekler Türkçeye girmiştir.

Bihaber
Biçare
Nahoş
Namalum
Namağlup
Namert
Otokontrol
Antitez
Antidepresyon
Alaturka
Ametal
Asosyal

9- Hece bölmede kuralı zorlayan kelimeler vardır.

Poliklinik
Belgrad
Elektrik
Elektron
Telgraf
Kontrgerilla
Eksper
Ekstra

10- Türkçede iki ünlü yanyana gelmez.

Fuar
Saat
Düet
Aile
Kuaför
İnşaat
Düello
Şefaat
İddia
Faaliyet

11-Türkçede kelimeler iki sessiz harfle başlamaz.

Kral
Tren
Skandal
Standart
Flaş
Protokol
Stüdyo
Stil
Tribün
Grup
Plan
Statü
Slogan

12-Çoğul kelimeler.

Anlam itibariyle çokluk ifade eden kelimeler tekrar çoğul eki alabilmektedir.

Evliya-evliyalar- ermişler
Evlat –evlatlar- çocuklar
Tamirat –tamiratlar- onarımlar
Meşrubat –meşrubatlar- içecekler
Beyanat -beyanatlar -açıklamalar
Gidişat – gidişatlar- durumlar

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü gibi Türkçenin yazımını ve söyleyişini temelinden sarsan bu olumsuzlukların önüne geçmek için yabancı dillerin dil bilgisi yapısını öğrenip istisnai kuralları yabancı dildeki yapılarıyla açıklama yerine Türkçedeki karşılıkları kullanılarak bu sıkıntı bir ölçüde azaltılmalıdır.

Hürriyet kelimesi yerine özgürlük
Dostane kelimesi yerine arkadaşça
Realizm kelimesi yerine gerçekçilik
Haller kelimesi yerine durumlar
Kalbim kelimesi yerine yüreğim
Kontrolü kelimesi yerine denetlemeyi

Show kelimesi yerine gösteri
Şarj kelimesi yerine dolum
Blander kelimesi yerine karıştırıcı kullanılabilir.

Aslında Türk dilinde çok fazla yabancı kelime olmasına rağmen bu kelimelerin birçoğunun Türkçe karşılığı vardır. Türk dilinin bir parçası haline gelmiş ve henüz Türkçede karşılığı olmayan bazı kelimeler için ise şimdilik yapacak bir şey yoktur. Dilin kurallarına uygun yeni kelimeler oluşturulup halk tarafından kabul edilinceye kadar eksi ve artılarıyla bu kelimeler dilimizde misafir olarak kalacaklardır.

Bununla birlikte Türkçeleşmiş bazı yabancı kelimelerin dilimizden çıkarılıp atılması mümkün değildir. Çünkü Türk dili ve edebiyatı tarihi boyunca söz konusu bu kelimeler -Türkçe karşılıklarıyla- beraber asırlarca seyahat etmişlerdir.

Kaynaklar:

Ergin, Muharrem (1997) Üniversiteler İçin Türk Dili, Bayrak Yayınları İstanbul s. 159
Sarı, Mustafa (2008) Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi, TDK yayınları Ankara s. 3, 13, 14
Yabancı Sözlere Karşılıklar Kılavuzu (2008) TDK yayınları Ankara 2008 s. 6, 7, 9